

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania D. D. (poprzednio reprezentowanego przez przedstawicieli ustawowych B. D. i R. D.)

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie

o ustalenie stopnia niepełnosprawności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w dniu 24 lipca 2024 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Spółecznych w Tarnowie

z dnia 24 lutego 2023 r., sygn. akt IV Ua 3/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Tarnowie wyrokiem z 24 lutego 2023 r. oddalił apelację D.D. reprezentowanego przez przedstawicieli ustawowych B. D. i R. D., wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowie z 4 maja 2022 r., którym oddalono odwołanie od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie stwierdzającego umiarkowany stopień niepełnosprawności D. D. na stałe.

Odwołujący się D. D. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawach naruszenia: 1) art. 6b ust. 3 pkt 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 44; dalej jako ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), błędnie określanej przez skarżącego jako ustawa o niepełnosprawności, w związku z art. 17 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2024 r., poz. 323), przez jego błędne zastosowanie oraz art. 87 ust. 1 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, przez ich błędne niezastosowanie, polegające na przyjęciu w oparciu o przepisy nieposiadające rangi ustawy, że w odniesieniu do syna skarżących, ze względu na ukończenie 16 lat życia, nie występuje konieczność stałego współdziału matki na co dzień w procesie edukacji niepełnosprawnego syna, wymagana dla uzyskania świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub z innej pracy zarobkowej nad synem z orzecznym stopniem umiarkowanej niepełnosprawności, podczas gdy przyjęta w przedmiotowej sprawie definicja „dziecka” jako osoby, która nie ukończy 16 roku życia jest nieprawidłowa; 2) art. 3 ust. 1 pkt 1, art. 4 ust. 1 i ust. 4 oraz art. 1 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, przez ich niezastosowanie; 3) art. 6b ust. 3 pkt 7 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, przez jego błędne zastosowanie i uznanie - dokonane wbrew literalnemu brzmieniu przepisu - że wnioskodawca nie wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji (art. 6b ust. 3 pkt 7), podczas gdy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wskazuje, iż: „ze względu na występujące następstwa stanu zdrowia ograniczające podejmowanie aktywności zawodowej, D. D. jest osobą zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej oraz wymaga czasowej/częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Mając na uwadze rokowania odnośnie do przebiegu choroby oraz brak możliwości poprawy stanu zdrowia, naruszenie sprawności organizmu osoby orzekanej uważa się za trwałe i w związku z powyższym orzeczenie wydaje się na stałe”; 4) § 3

ust. 2; § 5 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 857), przez ich nie zastosowanie; 5) art. 227 i art. 233 w związku z art. 387 § 2¹ pkt 1 oraz art. 244 k.p.c., przez oddalenie wniosków dowodowych strony skarżącej, a skutkiem tego nieprzeprowadzenie wnioskowanego przez odwołujących się dowodu z opinii biegłych.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowie z 4 maja 2022 r., sygn. akt IV U 255/21 i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa w postępowaniu kasacyjnym wg norm przepisanych.

W ocenie skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: czy użyte w art. 6b ust. 3 pkt 8 ustawy o rehabilitacji pojęcie „dziecka” należy interpretować przez odniesienie do przepisu § 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w związku z treścią art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych; czy wykładnia taka nie narusza hierarchii źródeł prawa określonej w art. 87 ust. 1 Konstytucji RP, ewentualnie - dopuszczalnego zakresu regulacji danej materii w rozporządzeniu wykonawczym, wynikającego z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP.

Strona przeciwna nie złożyła odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji

kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu,

iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występującego w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretryczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. może być tylko takie zagadnienie, które pozostaje w związku z rozpoznawaną sprawą. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Istotne jest też to, aby problem prawny, ujęty w skardze kasacyjnej, dotyczył kwestii decydującej o rozstrzygnięciu sporu. Nie może być bowiem dla niego prawnie obojętny. Innymi słowy, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne tylko wtedy, kiedy wynik sprawy uzależniony jest od interpretacji przepisów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., I PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243 i z dnia 29 czerwca 2001 r., I PKN 33/01, OSNP 2003 nr 9, poz. 228).

Problem prawny przedstawiany przez skarżącego dotyczy przepisu art. 6b ust. 3 pkt 8 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, wskazującego na jeden z elementów orzeczenia o niepełnosprawności, a dokładnie - ustalenia konieczności stałego współdziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Dywagacje skarżącego odnoszące się do pojęcia „dziecko” nie mają kluczowego znaczenia dla rozstrzyganej sprawy, skoro o umieszczeniu wyżej cytowanej wzmianki w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności decydują ustalenia faktycznej sprawy, w tym głównie konieczność stałego współdziałania na co dzień w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji dziecka. Pełnomocnik odwołującego się formułując podstawy kasacyjne, wskazuje na ustalenie faktyczne, oparte na opinii biegłego, z którego wynika, iż skarżący nie wymaga stałej, lecz okresowej/czasowej opieki.

Precyzując, zgodnie z ustaleniami Sądu *meriti* poczynionymi na podstawie opinii sądowo - lekarskiej biegłego w zakresie chorób wewnętrznych i kardiologii, uzupełnionej w dniu 11 lutego 2022 r. na skutek zarzutów strony odwołującej się, D. D., u którego zdiagnozowano wrodzoną wadę układu sercowo - naczyniowego po częściowej korekcji operacyjnej, niedowład strun głosowych i wadę postawy, jest

osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym z powodu schorzenia oznaczonego symbolem: „07-S”. Stopień niepełnosprawności ma charakter trwały i datuje się od 7 czerwca 2021 r. Małoletni jest osobą z naruszoną sprawnością organizmu, zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą czasowej lub częściowej pomocy innych osób w pełnieniu ról społecznych. Nie wymaga jednak stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. D. D. uczy się w Liceum Ogólnokształcącym, w klasie integracyjnej. Jest samodzielny nie tylko w zakresie samoobsługi, ale również w zakresie elementarnych czynności życiowych dnia codziennego.

Zgodnie z treścią opinii sądowo - lekarskiej, w przypadku D. D. nie zachodzi konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczność stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

W sprawach o ustalenie niepełnosprawności ocena konieczności zapewnienia całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku musi opierać się na opinii biegłego oceniającej stan zdrowia według przesłanek tej niepełnosprawności. Tym samym nie może ona stanowić wyrazu swobodnego uznania sędziego, z pominięciem kryteriów ją definiujących i wymogów wynikających ze wskazań medycznych (art. 4a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w związku z art. 278 § 1 k.p.c.; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2019 r., I UK 322/18, OSNP 2021 nr 1, poz. 7).

Mając na uwadze znaczenie ustaleń i wniosków opinii, trzeba podkreślić, że w tego rodzaju sprawach dowód ten będzie oceniany inaczej niż w sprawach dotyczących stanu zdrowia wnioskodawcy i wynikającego z tego stanu zdrowia niezdolności do pracy, warunkujących przyznanie prawa do renty. W tej kategorii spraw dowód z opinii biegłych jest tak zwanym dowodem koronnym, analizującym i sumującym przeciwstawne oceny prezentowane przez strony (B. Gudowska:

Dowód z opinii lekarza biegłego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych 2001 nr 6, s. 8-12).

Zgodnie z ustaleniami faktycznymi sprawy, małoletni D. D. nie wymaga stałego współdziałania opiekuna i jest to okoliczność, którą Sąd Najwyższy, rozpoznając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jest związany. Ewentualne, dokonywane *contra legem* i wbrew uzasadnieniu systemowemu, rozszerzanie zakresu przedmiotowego przepisu art. 6b ust. 3 pkt 8 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, nie dawałoby podstaw do pominięcia powyższego ustalenia faktycznego o kluczowym znaczeniu dla sprawy.

Należy stanowczo stwierdzić, że nie można pod pretekstem naruszenia prawa materialnego dążyć do podważenia dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych. Sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne zmierzają w istocie do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II PK 248/09, LEX nr 1663571).

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. postanowił jak w sentencji.

[a!]